

TEHLİKELİ TIRMANIŞ

İklim Krizi ve Everest'e Meydan Okuma Hikâyesi

HAKAN BULGURLU

5. BASKI

MUNDİ

HAKAN BULGURLU

**TEHLİKELİ
TIRMANIŞ**

İklim Krizi ve Everest'e Meydan
Okuma Hikâyesi

Mundi Kitap

Tehlikeli Tırmanış, Hakan Bulgurlu

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2021

5. basım: Ekim 2023, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Merin Sever

Editör: Çiçek Eriş

Düzeltili: Melis Ofilas

Mizanpaj: Emin Petek, Atahan Sıralar

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-625-7491-03-7

MUNDİ KİTAP

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

mundikitap.com

bilgi@mundikitap.com

Mundi Kitap, Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Sertifika No: 43514

HAKAN BULGURLU

**TEHLİKELİ
TIRMANIŞ**

İklim Krizi ve Everest'e Meydan
Okuma Hikâyesi

EKOLOJİ-DAĞCILIK

HAKAN BULGURLU, 1972'de Oslo'da doğdu. Dağların ihtişamıyla ilk kez Norveç'te tanışırken, deniz ve okyanuslara olan tutkusu çocukluğunu geçirdiği Büyükkada'da filizlendi. Küçük yaşlarda Kapalıçarşı'da ticaretin temellerini öğrendikten sonra, lisans eğitimini Texas Üniversitesi Ekonomi ve Makine Mühendisliği bölümlerinde tamamladı. Northwestern Üniversitesi ile Hong Kong Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'nde İşletme alanında yüksek lisans yaptıktan sonra profesyonel kariyerine Hong Kong'da başladı; 13 yıl yaşadığı bu coğrafyada Uzakdoğu'nun tarihini, kültürünü, iş yapış biçimini ve insanlarını yakından tanıma fırsatı buldu. Hakan Bulgurlu, bugün uluslararası arenada önde gelen bir işinsanı, iklim ve çevre aktivisti; 2015 yılından bu yana Arçelik'te CEO olarak görev yapıyor ve çevre, sürdürülebilir iş modelleri ve amaç odaklı stratejiler konusunda önde gelen fikir liderleri arasında yer alıyor. İklim krizi konusunda farkındalık yaratma misyonu için 2019 yılında dünyanın en yüksek zirveleri arasında yer alan Everest'e ve Aconcagua'ya tırmandı. Bulgurlu, düşük karbon ekonomisine geçişi desteklemek için Dünya Bankası bünyesinde kurulan Karbon Fiyatlaması Komisyonu'nda üye olarak yer alıyor. Avrupa'daki inovasyon sürecini hızlandırma hedefiyle kurulan Amstel Dialogues'un da kurucu üyeleri arasında yer alan Bulgurlu, Young Presidents' Organization tarafından da 2021 yılında, amaç odaklı liderliğiyle küresel etki ödülüne aday gösterilmiştir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Bu kitabı Andrea, Sasha ve Oscar'a minnetle adıyorum...
Ve soluk mavi noktanın tüm çocuklarına...

“O noktaya tekrar bakın. O nokta burası. O nokta evimiz. O nokta biziz. Sevdiğiniz, tanıdığınız, adını işittiğiniz, şimdiye dek var olmuş bütün insanlar tüm hayatlarını o noktanın üstünde geçirdi... Türümüzün tarihindeki her anne ve baba, her umutlu çocuk, her mucit ve kâşif, her ahlak timsali, her namussuz siyasetçi, her ‘yıldız sanatçı’, her ‘ulu önder’, her aziz ve her günahkâr, güneşin tek bir ışınında asılı kalmış o toz taneciğinin üstünde yaşadı ve öldü.”

Carl Sagan, *Suluk Mavi Nokta*

Giriş

Apollo 8 ekibindeki üç astronottan biri olan Bill Anders, 1968 yılının Noel arifesinde mekiğin penceresinden bakarken gözüne bir şey takılır. Ay yörüngesine ulaşmak için uzaya gönderilen insanlı ilk uzay aracı Ay'ın etrafındaki dördüncü turunda karanlık taraftan çıkarken, Anders simsiyah uzaya karşı mavi beyaz Dünya'nın doğduğunu görür. "Aman Tanrım!" diye haykırır. "Şu manzaraya

NASA, *Apollo 8* mürettebatından Bill Anders'in çektiği fotoğraf.

bakın! Dünya doğuyor. Çok güzel değil mi!" O ânı yakalamak için Hasselblad fotoğraf makinesini çıkarır. İlk çektiği fotoğraf siyah beyazdır. Bir diğer astronot Jim Lovell ona renkli film uzatır. Anders, gezegenimizin –daha sonraları *Dünya'nın Doğumu* olarak adlandırılacak– ilk renkli fotoğrafını çekmeyi başarır.

Elli yıldan uzun zaman sonra bile, *Dünya'nın Doğumu* gelmiş geçmiş en simgesel fotoğraflardan biri olmayı sürdürüyor diyebilirim. Doğa fotoğrafçısı Galen Rowell bu kareyi "şimdiye dek çekilmiş en etkileyici doğa fotoğrafı" olarak betimlemiş. Şair Archibald MacLeish de *The New York Times*'ta şöyle yazmış: "Dünyayı sürüklediği o ebedî sessizlikte küçücük ve masmavi ve bütün güzelliğiyle olduğu gibi görmek, kendimizi ebedî soğuktaki o parlak letafette, Dünya'nın üzerinde hep birlikte at süren biniciler, kardeşler olarak görmektir."

Anders'ın fotoğrafı sonsuz bir güzelliğe ve güce sahip olsa da bu tek başına duran mücevhere değer biçme yöntemlerimiz ne yazık ki öz farkındalığımızı ve anlayışımızı yansıtmıyor. Fotoğraf çekildikten sonraki elli yılda gezegene giderek daha çok zarar verdik. Artık biliminsanlarına göre Antroposen'de, insan eylemlerinin gezegenin iklimi ile ekosistemlerini ilk kez ciddi şekilde etkilediği yeni bir çağdayız.

Dünyamız öyle hızlı ısınıyor ki, artık bu artış sürdürülebilir değil. Nereye bakarsak bakalım, iklim değişikliğiyle ilgili ipuçları görüyoruz, buna rağmen insan davranışları neredeyse hiç değişmiyor. Mercan resiflerinin ağarmasından buzulların erimesine, sel veya büyük çaplı orman yangınlarına sebep olan sert hava koşullarından biyolojik çeşitliliğin giderek azalmasına, gerek gözle görünen plastik atıklar gerekse görünmeyen mikroplastikler ve liflerle dolu okyanuslara kadar doğal hayat ilk kez bu kadar büyük bir risk altında. Dünya liderleri 2021 yılının Kasım ayında, 2015 tarihli Paris Anlaşması'nın yapılmasını sağlayan toplantının devamı niteliğindeki 2021 BM İklim Değişikliği Konferansı için Glasgow'da bir araya geldi. Gezegenimizin geleceği adına "tarihî" olarak nitelendirilen zirvede pek çok alanda ilerleme sağlansa da, kısa vadeli taahhütler küresel sıcaklık artışını 1.5 C ile sınırlamak adına yeterince güçlü değil.

Çevreyle ilgili sorunlardan bahsetmenin en büyük zorluklarından biri, sizi dinleyenlerin büyük bir çaresizlik ve umutsuzluğa kapılması. Çevre sorunları o kadar büyük, o kadar ciddi boyutta ki insan çözüm için nereden başlayacağını bilemiyor. Kanalı değiştirip bu problemi başkalarının çözmesini ummak en kolayı. Tarih boyunca tüm dinler ve inanışlarda, doğaya ve çevreye saygı duymak ve onu korumak temel prensipler arasında yer almıştır. Nitekim Patrik Bartholomeos'un da dediği gibi, "Müdahil olmamak için hiçbir mazere-timiz olamaz. Umursamamayı tercih edersek sadece kayıtsız seyirciler olarak kalmaz, doğanın tahribatından bizler de sorumlu oluruz." Çocuklarımızın, torunlarımızın gözlerinin içine bakabilmek istiyorsak hepimizin bir adım atması gerekiyor; gerek liderler gerek işinsan-ları gerekse bireyler olarak.

Ben de genel müdürlük görevini yürüttüğüm beyaz eşya üreticisi Arçelik'i çevreye daha duyarlı hale getirmek için son yıllarda elimden geleni yapıyorum. Arçelik, dünyanın en büyük beyaz eşya üreticilerinden biri. Beko ve Grundig dahil olmak üzere farklı coğrafyalarda bir düzineden fazla markayı yönetiyoruz, 42.000 kişiden oluşan bir işgücümüz var. Amerika'dan Avrupa'ya, Afrika'dan Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyada şirketlerimiz, üretim tesislerimiz ve AR-GE merkezlerimizle faaliyet gösteriyoruz.

Arçelik'in başında olduğum süre içinde, uzun zaman önce koyduğumuz sürdürülebilirlik vizyonunu kararlı bir şekilde uygulamaya gayret ettik. Dünyanın en büyük şirketlerinin sürdürülebilirlik performansını değerlendiren Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi'nin Dayanıklı Ev Aletleri kategorisinde, 2019 ve 2020'de Sektör Lideri seçildik.

Arçelik, bugün global üretim operasyonlarında karbon nötr bir şirket. Şirketin kapasitesi ve sektörümüz düşünülürse bu önemli bir başarı olarak görülüyor. Enerji verimliliği yüksek yenilikçi buzdolaplarını pazara sunarak üretim tesislerimizin doğrudan ve dolaylı olarak ürettiği sera gazı emisyonlarını dengelemeye yetecek kadar karbon kredisi elde etmeyi başardık. Bu, hem organizasyon hem de paydaşlarımız üzerinde önemli bir etki yarattı. Türkiye'nin AR-GE şampiyonu olan Arçelik, 1.600'den fazla araştırmacıyla yeni inovasyonların peşinde koşuyor. Güneş panelli buzdolaplarından mikrofiber filtreli çamaşır makinelerimize kadar tüm ürünlerimizi geze-nimizi koruyacak ürünler haline getirmenin yollarını arıyoruz.

Bunları övünmek için anlatmıyorum, hangi sektörde faaliyet gösterirseniz gösterin değişimin mümkün olduğunu anlatmak istiyorum. Değişim kolay değil, ancak hem gezegenimiz hem de organizasyonun finansal yapısını güvence altına alan sürdürülebilir bir model bulmak mümkün.

Arçelik CEO'luğumu devraldığım da şirketin vizyonunu da içselleştirmem gerekiyordu. "Dünyaya Saygılı, Dünyada Saygın" vizyonumuz, ürünlerimizin enerji verimliliğini olabildiğince yükseltme hedefimize dayanıyordu. Ama sürdürülebilirlik hedeflerimizin organizasyonun her köşesinde uygulanmasını istiyordum. Bunu başarabilmek için de herkese örnek olmalıydım. Kendimi kanıtlanmanın bir yolunu bulursam ekibimin de beni takip edeceğini biliyordum.

Bu sırada üç küçük çocuk babası olarak, çocuklarımla çevreyle ilgili sorularına yanıt vermekte gitgide zorlandığımı fark etmiştim. En büyük kızım Andrea, artık sekiz yaşında, kayak yapmayı çok sever. Ama ne zaman kayak yapmaya gitsek bana pistlerin neden değiştiğini sorar. Hava neden daha sıcak? Kar yağması gerekirken neden yağmur yağıyor? Ondan iki yaş küçük olan Sasha da hayvanları çok sever ve onları koruma konusunda hassastır. Kırmızı et yemek istemez, hatta benim neden yediğimi sorgular. Ağaçlara tırmanıp portakaldan nara ne bulduysa toplayan Oscar ise en küçükleri ve doğayla o kadar iç içe ki, bunun değişmesini hiç istemem.

Özel hayatımda ve iş hayatımda bana gezegenimizle ilgili ilham veren insanlardan sonra, kişisel olarak böyle bir zorluğa göğüs germenin nasıl olacağını da merak ettiğimden çevre hakkında farkındalık yaratmak için 2018'de Everest Dağı'na tırmanmaya karar verdim. Asıl odaklandığım konu da Himalaya buzullarının erimesine dikkat çekmekti, zira Arçelik'in de faaliyet gösterdiği bu coğrafyada buzulların erimesinin büyük bir felakete sebep olacağını öğrenmiştim. Buzullar iki milyardan fazla insanın su kaynağıydı, fakat son kırk yılda dörtte biri erimişti; üstelik erime hızı da gittikçe artıyordu. Ben de bu konuda farkındalık yaratmak için bir iletişim kampanyası düzenlemeye karar verdim (hazırladığımız video içerikler 80 milyondan fazla izlenmeye ulaştı), ancak gerçekten dikkat çekmek istiyorsak kampanyanın can alıcı bir noktası olması gerektiğine inanıyordum. Bunun için de bölgenin –ve dünyanın– en yüksek dağına tırmanmaktan daha iyi bir fikir düşünemiyordum.

Fakat ufak bir sorun vardı. Dağcı değildim. Hatta tırmanıştan sekiz ay önce buna karar verdiğimde, henüz tek bir dağa bile tırmanmamıştım. Tırmanmak bir yana, eğitim ve hazırlanmakla geçirdiğim günler bile fiziksel ve zihinsel açıdan hayatımın en zor günleriydi. Bu süreçte benliğime dair beklediğimden çok daha fazla şey öğrendim; sınırlarımı zorladım ve o zirveden bambaşka bir insan olarak döndüm. Çünkü beni daha iyi ve daha mütevazı bir lidere dönüştürecek bir yolculuk yaşadım.

Tehlikeli Tırmanış biraz da bu sıra dışı deneyimin öyküsü. Tabii aynı zamanda gezegenin ve içinde bulduğumuz çevre krizinin de hikâyesi. Son altı yılda karşılaştığımız sorunları daha iyi anlamaya, bu sorunların üstesinden gelmemizi sağlayabilecek çözümleri keşfetmeye çalıştım. Çevreyle ilgili kampanyalar yürütenlerle, genç iklim aktivistleriyle, biyologlar, biliminsanları, film yapımcıları, akademisyenler, ekonomistler, girişimciler, liderler, yenilikçiler ve daha nice insanla neler yapabileceğimizi konuştum. Bu kitap, bu tartışmaları da masaya yatırıyor. Okuyacağınız iki ayrı anlatıda bir yandan kişisel yolculuğumu anlatmayı bir yandan da ilham vermeyi ve bu iki hikâyenin iç içe geçmesini hedefledim; umarım başara-bilmişimdir.

Apollo 8 görevinin 50. yıldönümünde Bill Anders, *The Guardian*'a yaptığı açıklamada, "Kısa süre sonra Ay'ı görmekten çok sıkıldık," diyor. "Sahildeki kirlenmiş kumlara benzetiyorduk. Sonra birden Dünya olarak ifade ettiğimiz bu nesneyi gördük. Evrendeki tek renk oydu." Ünlü fotoğrafından bahsederken Anders şöyle diyor: "Simgesel bir anlam kazandı. İnsanlar narin bir gezegende yaşadığımızı, ona iyi bakmamız gerektiğini anladılar."

Gezegnimiz bugün çok daha kırılğan. Ona her zamankinden de iyi bakmamız gerekiyor. Kitabın ilerleyen sayfalarında neden tam olarak bunu yapmamız gerektiğini hatırlatmayı ve bazı yöntemler önererek küçük bir katkı sunmayı umuyorum.

Birinci Bölüm

Dünyanın zirvesine yolculuğum Ege'de küçük bir teknede başladı.

2018 yazını tembellik ederek geçiriyorduk. Her sene ağustosta ailemle İstanbul'un bitmez tükenmez karmaşasından Ege'nin serin sularına kaçırız. Gençlik yıllarımda sık sık yelkenliyle açıldığımız bir arkadaş grubum vardı. Arkadaşlarımla birlikte doğayla uyum içinde olan bir yaşam alanı kurmanın planlarını yapardık. Bana o zamanlar bu boş bir hayal gibi gelse de, daha sonraları başkalarının da aynı hayali kurduğunu ve Ege'de Kaplankaya'da hayata geçirdiğini gördüm. Ekolojik dengenin korunduğu, sürdürülebilir bir yaşamın da mümkün olduğunu gösteren Kaplankaya, çocuklarımla da özgürce doğayla buluştuğu bir yer bugün. Dostların bir araya geldiği, birbirimizden öğrendiğimiz, fikirlerden ilham aldığımız, gelişim odaklı bir yuva gibi.

Deniz küçüklüğümden beri hayatımda büyük bir rol oynamıştır. Ege'nin suları beni hep sarıp sarmalamış; yumuşaklığı, hafifliği, dalgaları ve eşsiz gökyüzünü yansıtsı beni hep etkilemiştir. Sularının narin hareketleri aldaticıdır. Sahilde oturup saatlerce denize bakabilirsiniz. Ama sadece yüzeyi görürsünüz. Oysa derinlere dalaranız bambaşka bir şeyle karşılaşsınız, hayatta kalmak için savaşan ekosistemlerin karanlık hikâyeleri ve geçmiş savaşların tarihî hazineleriyle... Suyun üstüye sahilden bakınca hep sakın görünür.

O yaz bu çelişkinin nasıl hissettirdiğini çok iyi hatırlıyorum. Dışarıdan bakınca hayatım iyi gidiyordu. Beni hem zorlayan hem de heyecanlandıran bir işim vardı. İçinde yer aldığımız sektör son derece rekabetçiydi ve hem memnun etmem gereken müşteriler hem de dünyanın dört bir yanında ilgilenmem gereken bir işgücü vardı. Zor ve çaba gerektiren bir işti, ne kadar çok çalışırsanız çalışın hep daha fazlasını talep ediyordu.

Eşim Stephanie ve çocuklarımla birlikteyken bile aklımı her an onlara veremiyordum. Planlar yapıyor, organize etmem gereken şeyleri düşünüyordum. Rahatlamaya gittiğim Kaplankaya'da bile doğru dürüst dinlenemiyordum. Arkadaşlarla bir araya geldiğimiz sosyal bir yerdi burası, benim de bütün etkinliklere katıldığımı herkes bilirdi; partide değilsem de partiyi organize ediyordumdur. Fakat uzanıp kafamı dinlemek yerine etkinlikler düzenlemeyi görev haline getirmişim; takvimime, katılmak gereken bir organizasyon daha eklemeliymişim gibi hissetmeye başlamıştım. Hayat nefes almama bile izin vermeyen bir insan seline dönüşmüştü sanki.

Kendimi halsiz hissediyordum. Sanki etrafıma sis çökmüştü de içinden çıkamıyor gibiydim. Pek içki içmem, ama sosyalimdir ve sosyalleşirken de bir-iki kadeh içerim. Pek çok insan gibi ben de o sıralar kendimi cin tadımı trendine kaptırmıştım. Yemeklerin yanında bir kadeh şarap, özellikle de *pinot noir* ve *merlot* içmeyi seviyordum. Bazen de yemekten sonra agaveden yapılan bir içki olan Mezcal sipariş ediyordum; tekila gibi pürüzsüz, viski gibi isli bir tadı vardır. Bu cümleyi kurduğumda nasıl bir portre çizdiğimi fark edecek kadar bilinç sahibiydim ama hayatım tam da bu noktada sıkışıp kalmıştı işte.

Bir akşam, yakın arkadaşım olan David beni kenara çekti. Hani hayatta bazen karşınıza bilge insanlar çıkar ya, David onlardandır işte. Düşünceli, ruhani yönü kuvvetli, kendisini geliştirmiş, ayağını yere sağlam basan insanlardandır. Beni kenara çektiğinde yine her zamanki gibi neşem yerindeydi. Arkadaşlarla terasta günü batırıyorduk, kadehler tokuştukça sohbetlerin de gürültüsü artıyordu. David beni tutup konuşmak için sessiz bir yere götürdü.

"Hakan, alınma ama," dedi, "bir süredir seni izliyorum. Nerede bir etkinlik yapılırsa tam göbeğinde sen varsın. İnsanları sürekli bir araya getiriyorsun. Nasıl yapıyorsun anlamıyorum."

“Teşekkürler,” deyip güldüm. “Sonuçta birilerinin yapması gerekiyor.”

“İltifat etmiyordum,” dedi. “Bir sürü insanla beraberisin, hem de sürekli. Sana bir soru sorabilir miyim? En son ne zaman yalnız kaldın?”

“Şey, açıkçası...” Bir anda David’in sorusu beni kendime getirdi. Gün içinde neler yaptığımı hatırlamaya çalıştım. Arabada şoförüm vardı. Ofiste ya birileriyle toplantıdaydım ya da imzalanması gereken belgelerle uğraşıyordum. Evde Stephanie ve çocuklar vardı. Bir de iş seyahatleri, yemek davetleri, sosyal hayat, arkadaşlarla dalışa, tekne turuna, kayağa gitmeler... David’in sorusunu geçiştirmeye çalıştım. Yalnız kaldığım zamanlar vardı tabii ki. O sırada hatırlayamıyordum, o kadar.

“Başak burcuyum,” dedim. “Bir şeyler düzenlemeyi seviyorum.”

“Altından çok da iyi kalkıyorsun.” David düzenlediğim partiye katılanları gösterdi. Kahkaha ve müzik sesleri yankılanıyordu. “Nasıl söylesem bilemiyorum. Bazen bir şeyleri düzenleme konusunda fazlasıyla iyi olman beni endişelendiriyor. Sanki tüm bunları insanları mutlu etmek için değil de kendinden kaçmak için yapıyormuşsun gibi geliyor.” Omuzlarını silkti. “Bilmiyorum. Belki de yanıyordur. Ama arkadaşın olarak söylüyorum, en son ne zaman yalnız kaldığımı hatırlayamaman beni biraz endişelendiriyor. Bence seni de endişelendirmeli.”

Kolumu dostça sıktıktan sonra yanımdan ayrıldı. Giderek karar havada uzaklaşmasını izledim. Enteresan bir konuşmaydı, dedim kendi kendime. Sonra terasa ve arkadaşlarımla arasına geri döndüm. Aralarına katıldığımda beni neşeye selamladılar, kadehler kaldırıldı. Ama bu sefer tokuşturulan kadehlerden çıkan ses boğuktu sanki. Duyduğum seslerin sıkıcı ve boş olduklarını şimdi açıkça fark edebiliyordum.

* * *

Ertesi sabah Stephanie, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu.

Çantamı toplarken, “Tekneyle açılacağım,” dedim. “Birkaç günlüğüne.”

“Kiminle gidiyorsun?”

“23 Mayıs 2019 tarihinde, Everest’in zirvesine ulaşabilen birkaç bin şanslı insandan biri oldum. Dünyanın en yüksek dağının zirvesinde durmak, doğanın hayranlık uyandıran kuvvetine şahit olmak insana kibrini unutturan bir tecrübe.

Everest’e tırmanmak istememin birkaç sebebi vardı: iklim değişikliğinin yıkıcı etkisini göstermek için çevresel konulara odaklanmak, insanlara örnek olmak ve karşılaştığımız problemlere pratik çözümler aramak.

Yaptığım yolculukla, doğaya verdiğimiz zararı gözler önüne sermek, kaleme aldığım bu kitapta ise hem zirveye çıkarken karşılaştığım zorlukları hem de gezegenimizi ve insanlığın geleceğini koruma konusunda hepimizin karşılaştığı zorlukları anlatmak istedim.”

Hakan Bulgurlu

MUNDİ

mundikitap.com

[mundikitap](https://www.facebook.com/mundikitap)

[mundikitap](https://www.instagram.com/mundikitap)

[mundikitap](https://www.twitter.com/mundikitap)

Ekoloji-Dağcılık

ISBN 978-625-74911-03-7

9 786257 491037